

III. KONSTITUCINĖ IR ADMINISTRACINĖ TEISĖ

POJSTATYMINIS TEISĖS AKTAS KONSTITUCINIO TEISMO NUTARIMUOSE

Dr. Vytautas Sinkevičius

Lietuvos teisės universiteto Teisės fakulteto Konstitucinės teisės katedra
Ateities g. 20, 2057 Vilnius
Telefonas 271 45 46
Elektroninis paštas ktk@ltu.lt

Pateikta 2003 m. birželio 18 d.

Parengta spausdinti 2003 m. lapkričio 4 d.

*Recenzavo Lietuvos teisės universiteto Teisės fakulteto Konstitucinės teisės katedros docentas
dr. Gediminas Mesonis ir Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Valstybės ir teisės teorijos ir istorijos katedros
docentas dr. Zenonas Namavičius*

S a n t r a u k a

Straipsnyje atskleidžiama, kaip poįstatyminis teisės aktas apibūdinamas Konstitucinio Teismo nutarimuose, nagrinėjama, dėl ko šie aktai dažniausiai pripažįstami prieštaraujančiais Konstitucijai ir įstatymams, pateikiami Konstitucinio Teismo argumentai bei motyvai.

Konstitucinis Teismas iki šiol daugiausia yra tyręs, ar Konstitucijai ir įstatymams neprieštaruoja Vyriausybės nutarimai, todėl daugiausia dėmesio skiriama būtent šių poįstatyminių teisės aktų konstitucingumui, kartu nagrinėjamos ir Seimo nutarimų atitikties Konstitucijai bei įstatymams problemos.

Poįstatyminis teisės aktas gali prieštarauti Konstitucijai bei įstatymams pagal normų turinį, reguliavimo apimtį, pagal formą, taip pat pagal Konstitucijoje ir įstatymuose nustatytą priėmimo, pasirašymo, paskelbimo ir įsigaliojimo tvarką.

Poįstatyminiame teisės akte įtvirtintos teisės normos savo turiniu negali konkuruoti su įstatymo nustatytais normomis. Galioja tik paskelbti poįstatyminiai teisės aktai, jų galia nukreipiami į ateitį. Poįstatyminis teisės aktas, skirtas įstatymui įgyvendinti, negali įsigalioti anksčiau, negu įsigalioja pats įstatymas, remiantis tokiu poįstatyminiu aktu negalima įgyvendinti dar neįsigaliojusio įstatymo normų.

Pagal Konstitucijos 105 straipsnį Konstitucinis Teismas turi įgaliojimus tirti, ar Konstitucijai ir įstatymams neprieštaruoja „kiti Seimo priimti aktai, Respublikos Prezidento aktai, Vyriausybės aktai“.

Pažymėtina, kad Konstitucijoje nurodoma tik viena „kitų Seimo priimtų teisės aktų“ rūšis – Seimo nutarimai (Konstitucijos 94 str. 2 p.). Pagal Seimo statuto 182 straipsnį Seimas taip pat gali priimti rezoliucijas, kreipimusis, deklaracijas, nenorminius nutarimus ir kitus nenorminius aktus.

Formuluotė „kiti Seimo priimti aktai“ reiškia, kad Seimas turi konstitucinius įgaliojimus tirti ne tik Seimo nutarimų, bet ir visų kitų Seimo priimtų aktų atitiktį Konstitucijai ir įstatymams, nesvarbu, kaip šie aktai pavadinti.

Konstitucijoje nurodoma tik viena Vyriausybės aktų rūšis – Vyriausybės nutarimai (Konstitucijos 95 str.).

Konstitucijos 105 straipsnio formuluotė „Vyriausybės aktai“ reiškia, kad Konstitucinis Teismas turi konstitucinius įgaliojimus tirti ne tik Vyriausybės nutarimų, bet ir kitų Vyriausybės išleistų teisės aktų atitiktį Konstitucijai, nesvarbu, kaip šie aktai pavadinti.

Konstitucijos 85 straipsnyje nustatyta, kad „Respublikos Prezidentas, įgyvendindamas jam suteiktus įgaliojimus, leidžia aktus – dekretus“. Minėta, kad pagal Konstitucijos 105 straipsnį Konstitucinis Teismas tiria, ar Konstitucijai ir įstatymams neprieštarauja Respublikos Prezidento aktai. Formuluotė „Respublikos Prezidento aktai“ yra platesnė negu sąvoka „Respublikos Prezidento dekretas“, todėl Konstitucinis Teismas pagal Konstituciją turi įgaliojimus tirti ne tik Respublikos Prezidento dekretų, bet ir kitų Respublikos Prezidento išleistų teisės aktų atitiktį Konstitucijai ir įstatymams.

Konstitucinis Teismas daugiausia yra tyręs, ar Konstitucijai ir įstatymams neprieštarauja Vyriausybės nutarimai. Seimo nutarimų atitiktis Konstitucijai ir įstatymams buvo tiriama tik keliose Konstitucinio Teismo nagrinėtose bylose. Dėl Respublikos Prezidento dekretų ar kitų Respublikos Prezidento išleistų teisės aktų atitikties Konstitucijai ir įstatymams į Konstitucinį Teismą iki šiol niekas nesikreipė; Respublikos Prezidento dekretų ir kitų Respublikos Prezidento išleistų teisės aktų konstitucingumo Konstitucinis Teismas dar nenagrinėjo. Todėl šiame skyriuje daugiausia dėmesio skiriama Vyriausybės nutarimams, atskleidžiama, kaip Konstitucinio Teismo nutarimuose apibūdinami ir konstitucingumo požiūriu vertinami ir Seimo priimti poįstatyminiai teisės aktai.

Konstitucinis Teismas 1994 m. sausio 19 d. nutarime yra konstatavęs, kad įstatymas yra Konstitucijos ir Seimo statuto nustatyta tvarka išleistas pirminis teisės aktas, išreiškiantis įstatymo leidėjo valią ir turintis aukščiausią teisinę galią, kad visi kiti teisės aktai turi būti priimami remiantis įstatymais ir negali jiems prieštarauti, t. y. turi būti poįstatyminiai. *Poįstatyminis teisės aktas yra įstatymo nustatytais pagrindais ir tvarka kompetentingo organo priimtas teisės aktas. Poįstatyminis teisės aktas paprastai yra valdymo aktas. Juo yra realizuojamos įstatymo normos, tačiau toks teisės aktas negali pakeisti paties įstatymo ir sukurti naujų bendro pobūdžio teisės normų, kurios savo galia konkuruotų su įstatymo normomis. Jis yra įstatymo normų taikymo aktas, nesvarbu, ar tas aktas yra vienkartinio (ad hoc), ar nuolatinio galiojimo* [1].

Poįstatyminiuose teisės aktuose gali būti reglamentuojama įstatymo nuostatų įgyvendinimo tvarka, gali būti detalizuojamos įstatymų nustatytos bendro pobūdžio taisyklės [2].

Norminiais poįstatyminiais teisės aktais laikytini tie aktai, kuriuose esama visuotinai privalomų bendro pobūdžio taisyklių, ir čia svarbia ne tai, kokia konkrečia žodine forma atitinkama taisyklė suformuluota, o tai, jog remiantis teksto turiniu būtų galima neabejotinai suprasti, kad kalbama apie tam tikriems subjektams skirtą nuorodą esant tam tikroms aplinkybėms veikti atitinkamu būdu [3]. Poįstatyminiai teisės aktai gali būti ir individualūs [3].

Konstitucijos 94 straipsnio 2 punkte nustatyta, kad Vyriausybė vykdo įstatymus ir Seimo nutarimus dėl įstatymų įgyvendinimo, taip pat Respublikos Prezidento dekretus; pagal Konstitucijos 94 straipsnio 7 punktą Vyriausybė vykdo kitas pareigas, kurias jai paveda Konstitucija ir kiti įstatymai. Taigi pagal Konstitucijos 94 straipsnio 2 punktą Vyriausybė *gali priimti* poįstatyminius aktus neatsižvelgdama į tai, ar jai įstatymu buvo nustatytas pavedimas, ar ne. Pagal Konstitucijos 94 straipsnio 7 punktą Vyriausybė *privalo priimti* poįstatyminį teisės aktą, kad įvykdytų pareigą, kurią jai paveda Konstitucija ir kiti įstatymai [4].

Visa tai, ką Vyriausybė daro įgyvendindama Konstitucijoje bei įstatymuose jai nustatytą kompetenciją, yra valstybės valdymo reikalų sprendimas. Pagal Konstitucijos 95 straipsnį Vyriausybė valdymo reikalus sprendžia posėdžiuose visų Vyriausybės narių balsų dauguma priimdama nutarimus. Taigi *Vyriausybės nutarimas yra teisės aktas, kuriuo Vyriausybė sprendžia valstybės valdymo reikalus. Valstybės valdymo reikalai negali būti sprendžiami priimant kitos rūšies teisės aktą* [5].

Pažymėtina, kad Vyriausybė neprivalo poįstatyminiuose teisės aktuose nurodyti konkrečių įstatymų, Seimo nutarimų ar Respublikos Prezidento dekretų, kuriuos ji vykdo priimdama poįstatyminį teisės aktą, svarbu, kad poįstatyminius teisės aktus Vyriausybė priimtų neviršydamą savo įgaliojimų ir kad šie poįstatyminiai aktai neprieštarautų Konstitucijai ir įstatymams [6]. Konstitucinis Teismas yra pabrėžęs, kad vien pagal tai, ar įstatyme buvo

nustatytas pavedimas papildomai sureguliuoti kokį nors įstatymo įgyvendinimo tvarkos klausimą, ar tokio pavedimo įstatyme nebuvo nustatyta, negalima spręsti, ar Vyriausybės priimtas poįstatyminis teisės aktas prieštarauja Konstitucijai bei įstatymams, ar ne. Kiekvienu konkrečiu atveju turi būti vertinamas Vyriausybės priimto poįstatyminio teisės akto bei įstatymų, kuriems vykdyti šis poįstatyminis aktas buvo priimtas, normų turinio santykis [7].

Minėta, kad Vyriausybės nutarimas yra poįstatyminis teisės aktas, kad jis negali prieštarauti įstatymams. Poįstatyminiu teisės aktu negalima keisti įstatymo normų turinio, jame negali būti tokių teisės normų, kurios konkuruotų su įstatymo normomis. Pažymėtina, kad Vyriausybės nutarimai pripažįstami prieštaraujančiais Konstitucijai dažniausiai būtent dėl to, kad juose *nustatomos kitokios teisės normos, negu yra nustatyta įstatymuose, kad Vyriausybės nutarime įtvirtintos teisės normos savo turiniu konkuruoja su įstatyme nustatytomis normomis*.

Antai, tirdamas Vyriausybės 1993 m. balandžio 20 d. nutarimu patvirtintos Įmonių finansinių prievolių mokėjimo bankroto procedūrų metu tvarkos 1 punkto atitiktį Konstitucijai, Konstitucinis Teismas konstatavo, kad pagal Įmonių bankroto įstatymo 6 straipsnio 6 dalies 2 punktą įmonei, kuriai teismas yra iškėlęs bankroto bylą, galima atlikti tik einamuosius mokėjimus, „reikalingus įmonės veiklos procesui bylos nagrinėjimo metu palaikyti“, tuo tarpu pagal minėtos Tvarkos 1 punktą įmonė skolininkė, tęsianti ūkinę veiklą po to, kai teismas priima nutartį iškelti bankroto bylą, privalo vykdyti „einamuosius mokėjimus, susijusius su šia veikla“. Kadangi Tvarkos 1 punkte vartojama sąvoka „einamieji mokėjimai, susiję su šia veikla“ yra platesnė už įstatymo 6 straipsnyje įtvirtintą sąvoką „einamieji mokėjimai, reikalingi įmonės veiklos procesui bylos nagrinėjimo metu palaikyti“, Tvarkos 1 punktas buvo pripažintas prieštaraujančiu Įmonių bankroto įstatymo 6 straipsniui [8].

Nagrinėdamas, ar įstatymams neprieštarauja Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu patvirtinti vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo ir mokėjimo nuostatai, Konstitucinis Teismas konstatavo, kad pagal Konstitucijos 52 straipsnį pensijų santykiai reguliuojami įstatymais, kad pensijas bei įvairias socialinės paramos rūšis Konstitucija garantuoja tiems subjektams ir tokiais pagrindais bei dydžiais, kurie nustatyti įstatyme. Tik įstatymu gali būti nustatomi pagrindai gauti valstybines pensijas, šių pensijų dydžiai, jų skyrimo bei mokėjimo sąlygos. Konstitucinis Teismas pažymėjo, kad įstatymu nustačius, kokie laikotarpiai, buvę iki įstatymo įsigaliojimo, yra prilyginami tarnybos laikui pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti asmenims, priimtiems tarnauti vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros pareigūnais ir kariais, jokių poįstatyminiu aktu negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuriuo būtų pakeisti pagrindai gauti šias pensijas, šių pensijų dydžiai, jų skyrimo bei mokėjimo sąlygos, taip pat nurodyti asmenys, neturintys teisės gauti šios pensijos. *Poįstatyminiu teisiniu reguliavimu negalima išplėsti minėtos teisės apimties, palyginti su ta, kuri nustatyta įstatyme*. Priešingu atveju būtų pažeidžiama teisės aktų hierarchija ir teisės sistemos darna [9].

Besikeičiant įstatyminiam teisiniui reguliavimui neretai susidaro tokia teisinė situacija, kai anksčiau priimtas Vyriausybės nutarimas neatitinka vėliau priimto įstatymo. Interpretuodamas Konstitucijos 94 straipsnio 2 ir 7 punktų normas, nustatančias, jog Vyriausybė vykdo įstatymus, Konstitucinis Teismas konstatavo, kad iš šių nuostatų *Vyriausybei kyla pareiga pakeisti bei papildyti savo anksčiau priimtus aktus, kad jie atitiktų vėliau priimtą įstatymą, arba panaikinti savo anksčiau priimtus aktus, jeigu juose nustatytos teisės normos prieštarauja įstatymo normoms* [10].

Konstitucijos neatitiktų ir toks Vyriausybės nutarimas, kuriuo būtų nustatytos įstatymo normomis nepagrįstos teisės normos, jeigu pagal Konstituciją atitinkami santykiai yra reguliuojami įstatymais. Nagrinėdamas, ar Konstitucijai neprieštarauja Vyriausybės 1995 m. liepos 17 d. nutarimu patvirtintos Valstybės žemės sklypų ne žemės ūkio veiklai pardavimo ir nuomos tvarkos nuostatos, pagal kurias Vyriausybė atskiru savo sprendimu ne aukciono tvarka gali parduoti arba išnuomoti valstybinę žemę, Konstitucinis Teismas konstatavo, kad pagal Konstitucijos 128 straipsnio 2 dalį valstybinio turto valdymo, naudojimo ir disponavimo tvarką nustato įstatymas. Buvo pabrėžta, kad nors Vyriausybės įstatymo 21 straipsnio 5

punkte nustatyta, kad Vyriausybė „įstatymų nustatytais atvejais ir tvarka valdo, naudoja ir disponuoja valstybiniu turtu“, t. y. atlieka valstybinio turto (nagrinėjamu atveju – valstybinės žemės) savininko funkcijas, tačiau *Vyriausybė savo aktais negali sukurti naujų, įstatymo nuostatomis nepagrįstų normų*. Tik įstatymu leidėjas gali nustatyti disponavimo valstybiniu turtu (valstybine žeme) būdus ir sąlygas; tai turi būti daroma įstatymu. Įstatyme nebuvo nustatyta, kad Vyriausybė turi teisę atskiru savo sprendimu ne aukciono tvarka parduoti arba išnuomoti valstybinę žemę. *Vyriausybė, be jokių įstatyminių pagrindų savo nutarimu nustačiusi sau tokią teisę, pažeidė Konstitucijos 128 straipsnio 2 dalį, pagal kurią valstybinio turto valdymo, naudojimo ir disponavimo tvarką nustato įstatymas* [11].

Konstitucinis Teismas savo nutarimuose ne kartą yra konstatavęs, jog konstitucinio valdžių padalijimo principo elementas yra ir tai, kad *jeigu Konstitucijoje yra tiesiogiai nustatyti konkrečios valstybės valdžios institucijos įgaliojimai, nė viena kita institucija negali iš jos šių įgaliojimų perimti*. Tirdamas, ar Konstitucijai neprieštaruoja Vyriausybės 1993 m. vasario 23 d. nutarimas „Dėl atskaitymų valstybiniams keliams tiesti, taisyti ir prižiūrėti“, Konstitucinis Teismas pažymėjo, kad Vyriausybės nutarime buvo nustatyti atskaitymai nuo gaunamų įplaukų (apyvartos apimties), t. y. buvo nustatyta piniginė prievolė valstybei, nurodyti subjektai, turintys mokėti šiuos atskaitymus, nustatyti atskaitymų objektas ir dydžiai. Taigi Vyriausybės nutarimu nustatyti „atskaitymai valstybiniams automobilių keliams tiesti ir prižiūrėti“ – tai privalomi mokėjimai, kurie pagal Konstituciją galėjo būti nustatyti tik įstatymu. Konstitucinis Teismas pripažino minėtą Vyriausybės nutarimą prieštaraujančiu Konstitucijai [12]. Nagrinėdamas, ar Konstitucijai ir įstatymams neprieštaruoja Vyriausybės 1998 m. gegužės 22 d. nutarimas „Dėl buvusių Statybos ir urbanistikos ministerijos, Europos reikalų ministerijos, Ryšių ir informatikos ministerijos ir jų institucijų reorganizavimo tvarkos bei terminų“, Konstitucinis Teismas konstatavo, kad pagal Konstitucijos 67 straipsnio 14 punktą valstybės biudžetą tvirtina Seimas, kad tai jis daro priimdamas įstatymą. Taigi pagal Konstituciją tik Seimas turi teisę patvirtinti valstybės biudžetą. Įstatymu tvirtindamas valstybės biudžetą, Seimas nustato jo pajamas ir išlaidas. Konstitucijos 132 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad biudžetiniais metais Seimas gali pakeisti biudžetą. Jis keičiamas pagal tą pačią tvarką, pagal kurią sudaromas, priimamas ir patvirtinamas. Prireikus Seimas gali patvirtinti papildomą biudžetą. Pagal Konstitucijos 94 straipsnio 4 punktą Vyriausybė vykdo valstybės biudžetą. Taigi *Konstitucija nesuteikia Vyriausybei galių pačiai pakeisti biudžetą*. Tačiau ginčijamu Vyriausybės nutarimu valstybės biudžeto asignavimus, pagal įstatymą skirtus buvusioms Europos reikalų, Ryšių ir informatikos bei Statybos ir urbanistikos ministerijoms, Vyriausybė pati pavedė Finansų ministerijai persikirstyti kitoms ministerijoms. Kartu Vyriausybė pakeitė biudžeto įstatymu valdymo institucijoms patvirtintas asignavimų sumas ir jų vykdytojus. Taip Vyriausybė viršijo jai nustatytus įgaliojimus biudžeto srityje. Ginčijamas Vyriausybės nutarimas buvo pripažintas prieštaraujančiu Konstitucijai [13].

Minėta, kad pagal Konstitucijos 94 straipsnio 2 punktą Vyriausybė vykdo įstatymus ir Seimo nutarimus dėl įstatymų įgyvendinimo. *Vyriausybė savo nutarimais negali išplėsti jai įstatymais bei Seimo nutarimais nustatytos kompetencijos. Jeigu Vyriausybė savo nutarimais nustatytų sau daugiau įgaliojimų negu tai numatyta įstatyme ar Seimo nutarime, toks Vyriausybės nutarimas būtų pripažintas prieštaraujančiu Konstitucijai*. Antai, tirdamas ar Konstitucijai neprieštaruoja Vyriausybės 1995 m. rugpjūčio 31 d. nutarimas „Dėl specialaus Vyriausybės vertybinių popierių aukciono“, Konstitucinis Teismas konstatavo, kad pagal 1995 m. valstybės biudžeto įstatymą Vyriausybė turėjo teisę imti paskolas 1995 m. valstybės biudžeto deficitui finansuoti. Taigi Vyriausybė, vykdydama valstybės biudžeto įstatymą, galėjo imti valstybinę paskolą tiksliai įstatyme numatytam tikslui – valstybės biudžeto deficitui finansuoti. Ginčijame Vyriausybės nutarime nurodoma, kad Vyriausybė nutaria surengti 50 mln. litų vertės Vyriausybės paskolos obligacijų aukcioną „siekdama suteikti paramą „Vakarų bankui“ ir „Aurabankui“ sprendžiant laikinas likvidumo problemas“. Vadinasi, Vyriausybės nutarime nurodomas kitoks valstybinės paskolos tikslas negu nustatyta įstatyme. Kadangi 50 mln. litų vertės Vyriausybės paskolos obligacijų emisija yra valstybės esminis turtinis įsipareigojimas, Vyriausybė galėjo priimti nutarimą dėl tokios Vyriausybės vertybinių popierių emisijos tik esant atitinkamam Seimo sprendimui (Konstitucijos 128 str. 1 d.). Atsižvelgiant į tai, kad

pagal įstatymą Vyriausybė neturėjo teisės rengti vertybinių popierių aukcioną kitu, ne valstybės biudžeto deficito finansavimo, tikslu, Vyriausybė, priimdama nutarimą surengti uždara Vyriausybės paskolos obligacijų aukcioną, kad paremtų komercinius bankus, peržengė Konstitucijos suteiktas galias valstybinės paskolos ėmimo srityje. Dėl to minėtas Vyriausybės nutarimas buvo pripažintas prieštaraujančiu Konstitucijai [14].

Seimo išleistuose įstatymuose neretai yra įtvirtinamos teisės normos, pagal kurias Vyriausybė turi įgaliojimus nustatyti įstatyme nurodytų nuostatų įgyvendinimo tvarką. Antai 1998 m. birželio 9 d. priimto Telekomunikacijų įstatymo 16 straipsnio 9 dalyje nustatyta, kad „akcinė bendrovė „Lietuvos telekomas“ išperka telekomunikacijų tinklus, įrengtus vartotojų lėšomis, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka“. Tirdamas, ar ši įstatymo nuostata neprieštarauja Konstitucijai, Konstitucinis Teismas konstatavo, kad formuluotė „Vyriausybės nustatyta tvarka“ reiškia tik tam tikrų procedūrų nustatymą, neįsiterpiančią į Civilinio kodekso ir Civilinio proceso kodekso nustatytą teisinį reguliavimą. Taigi Vyriausybė negali nustatyti, kokio dydžio turi būti atlyginimas už akcinės bendrovės „Lietuvos telekomas“ nuosavybėn atitenkančius vartotojų lėšomis įrengtus telekomunikacijų tinklus. Tai šalių susitarimo dalykas [15].

Įstatymo formuluotė „Vyriausybės nustatyta tvarka“ reiškia ir tai, kad joje yra nurodytas subjektas, kuris pagal įstatymą turi įgaliojimus nustatyti įstatyme nurodytą tvarką. Šis subjektas – Vyriausybė. Atskleisdamas formuluotės „Vyriausybės nustatyta tvarka“ turinį, Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad *jeigu pagal įstatymą atitinkamą tvarką turi nustatyti Vyriausybė, tai būtent pati Vyriausybė, o ne kuris nors kitas subjektas ir turi nustatyti šią tvarką. Vyriausybė savo nutarimu negali perleisti jai įstatymo nustatytų įgaliojimų kuriai nors kitai valstybės institucijai* [16].

Įstatymuose bei Seimo nutarimuose kartais nurodoma ir tai, kad „Vyriausybė turi sureguliuoti“ tam tikrus klausimus. Konstituciniam Teismui nagrinėjant minėtą bylą, kurioje buvo tiriama Vyriausybės 1995 m. rugpjūčio 31 d. nutarimo „Dėl specialaus Vyriausybės vertybinių popierių aukciono“ atitiktis Konstitucijai, vienas iš Vyriausybės atstovo pateiktų argumentų, kodėl Vyriausybės nutarimas neprieštarauja Konstitucijai, buvo tas, kad Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos 1992 m. spalio 6 d. nutarime „Dėl pavedimo Lietuvos Respublikos Vyriausybei spręsti kai kuriuos klausimus“ Vyriausybei buvo pavesta „savo nutarimais *sureguliuoti* vertybinių popierių emisijos ir apyvartos [...] *klausimus*“. Konstitucinis Teismas, aiškindamas nurodytą Aukščiausiosios Tarybos nutarimo nuostatą, minėtą argumentą įvertino kaip nepagrįstą ir konstatavo, jog ši Aukščiausiosios Tarybos nutarimo nuostata reiškia *pavedimą Vyriausybei nustatyti* atitinkamas vertybinių popierių emisijos ir apyvartos *teisines taisykles*. Ginčijamo Vyriausybės nutarimo priėmimo metu galiojo Konstitucijos norma dėl Vyriausybės kompetencijos valstybinės paskolos ėmimo klausimu, todėl jos nepaisymas ir *išplėstas Vyriausybės kompetencijos aiškinimas vadovaujantis poįstatyminiu teisės aktu reikštų, jog nepaisoma Konstitucijos viršenybės teisės aktu sistemoje principo* [17].

Minėta, kad pagal Konstitucijos 95 straipsnį Vyriausybė valstybės valdymo reikalus sprendžia priimdama nutarimus. Vyriausybės įstatymo (1998 m. balandžio 28 d. redakcija) 41 straipsnio 1 dalyje buvo nustatyta, kad „Vyriausybės nutarimai ir sprendimai priimami Vyriausybės posėdžiuose visų Vyriausybės narių balsų dauguma“. Vadovaudamasi nurodyta Vyriausybės įstatymo nuostata, kad Vyriausybė turi įgaliojimus priimti ne tik nutarimus, bet ir sprendimus, Vyriausybė gana dažnai priimdavo vadinamuosius „protokolinius sprendimus“, t. y. sprendimus, kurie būdavo įrašomi į Vyriausybės posėdžio protokolą, tačiau neturėdavo Vyriausybės nutarimo formos. Tokie protokoliniai sprendimai nebuvo oficialiai skelbiami – subjektams, kuriems adresuojami šie sprendimai, būdavo išsiunčiamas išrašas iš Vyriausybės posėdžio protokolo.

Konstitucinis Teismas, nagrinėdamas, ar Konstitucijai ir įstatymams neprieštarauja į Vyriausybės 1998 m. liepos 22 d. posėdžio protokolą įrašytas sprendimas „Dėl kompanijos „Danisco Sugar“ A/S prašymo įsigyti cukraus pramonės įmonių akcijų“, konstatavo, kad šis *sprendimas priimtas Vyriausybei sprendžiant valstybės valdymo reikalus, kad pagal Konstituciją toks valdymo aktas turi turėti Vyriausybės nutarimo formą ir, nepaisant to, ar jis yra*

norminis teisės aktas ar individualus, kokiam subjektui ar subjektų ratui jis skirtas, turėjo būti paskelbtas ir įsigalioji jį paskelbus. Ginčijamas Vyriausybės sprendimas neturėjo Vyriausybės nutarimo formos, jį pasirašė tik Ministras Pirmininkas (past. – pagal Konstituciją Vyriausybės nutarimus turi pasirašyti Ministras Pirmininkas ir atitinkamos srities ministras), Vyriausybės sprendimas nebuvo oficialiai paskelbtas, jo įsigaliojimo laikas nesiejamas su paskelbimo data. Konstitucinis Teismas pripažino, kad ginčijamas Vyriausybės nutarimas prieštarauja Konstitucijai pagal formą ir pasirašymo tvarką, taip pat pagal skelbimo ir įsigaliojimo tvarką [18]. Nurodytoje byloje Konstitucinis Teismas taip pat pripažino prieštaraujančiomis Konstitucijai tas įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos“ nuostatas, pagal kurias Vyriausybės nutarimai, kuriuose nėra nustatomos, keičiamos arba pripažįstamos netekusiomis galios teisės normos, šiuos aktus pasirašiusių asmenų nuožiūra gali būti oficialiai neskelbiami ir gali įsigalioji jų oficialiai nepaskelbus.

Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad vienas iš konstitucinio teisinės valstybės principo elementų yra tas, jog teisės aktų galia nukreipiama į ateitį, kad galioja tik paskelbti teisės aktai. Taigi *visi Vyriausybės nutarimai įsigalioja juos paskelbus* [18]. *Pojstatyminis teisės aktas, skirtas įstatymui realizuoti, negali įsigalioji anksčiau, negu įsigalioja pats įstatymas* [19], *kad tokiu pojstatyminiu teisės aktu negalima įgyvendinti dar neįsigaliojusio įstatymo normų. Konstitucinis Teismas taip pat yra pabrėžęs, kad pagal Konstituciją vėliau priimtu įstatymu negalima legalizuoti teisės akto, kuris neatitinka įstatymų* [19].

Vyriausybės nutarimas, priimtas taikant įstatymo normas, negali nustatyti grįžtamosios jų galios. Vyriausybės nutarimas, priimtas taikant įstatymo normas ir nustatantis grįžtamąją jų galią, visais atvejais neatitinka įstatymo, nes juo įsiterpiama į to įstatymo galiojimo ribas ir pažeidžiama jo viršenybė pojstatyminių aktų atžvilgiu [20].

Konstitucinis teisinės valstybės principas *inter alia* suponuoja, kad *Vyriausybė, priimdama nutarimus, yra saistoma ne tik įstatymu, Seimo nutarimu ir Respublikos Prezidento dekretu, bet ir savo pačios priimtu nutarimu* [21]. Kol Vyriausybės priimti nutarimai galioja, jie yra privalomi visiems subjektams, kuriems yra adresuoti, taip pat ir pačiai Vyriausybei. Jeigu vėliau priimtame Vyriausybės nutarime būtų nepaisoma anksčiau priimtame ir tebegaliojančiame Vyriausybės nutarime nustatyto teisinio reguliavimo, tai būtų vienas iš argumentų pripažinti tokį vėliau priimtą Vyriausybės nutarimą prieštaraujančiu Konstitucijai.

Tokia nuostata yra suformuluota Konstitucinio Teismo 2001 m. birželio 28 d. nutarime, kurį Konstitucinis Teismas priėmė ištyręs, ar Konstitucijai ir įstatymams neprieštarauja Vyriausybės nutarimas, pagal kurį Seimui buvo pateiktas Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymo pakeitimo įstatymo projektas. Įstatymo pakeitimo projekte buvo siūloma įsteigti naujas savivaldybes, kai kurias iš iki tol buvusių savivaldybių panaikinti, pakeisti kai kurių buvusių savivaldybių ribas ir jų centrus. Pareiškėjas – Seimo narių grupė savo abejones dėl Vyriausybės nutarimo, kuriuo buvo pateiktas minėtas Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymo pakeitimo įstatymo projektas, atitikties Konstitucijai grindė ir tuo, jog priimdama ginčijamą nutarimą Vyriausybė nesilaikė savo pačios anksčiau priimtame ir galiojančiame nutarime nustatytų reikalavimų. Pagal Vyriausybės 1999 m. rugsėjo 20 d. nutarimu patvirtintą Vietos gyventojų apklausos tvarką tose teritorijose, kuriose numatoma steigti arba panaikinti administracinius vienetus, nustatyti ir keisti jų ribas, turi būti surengta vietos gyventojų apklausa, apklausos rezultatai turi būti vertinami ir į juos atsižvelgiama priimant administracinių vienetų reformos sprendimus; jeigu neatsižvelgiama į apklausos rezultatus, tai turi būti išsamiai argumentuota. Pareiškėjas teigė, kad Vyriausybės įgaliota institucija – Valdymo reformų ir savivaldybių reikalų ministerija nerengė vietos gyventojų apklausų Vyriausybės nustatyta tvarka, neįvertino vietos gyventojų apklausos rezultatų ir kt. Konstitucinio Teismo nutarime nurodyta, kad sprendžiant, ar ginčijamas Vyriausybės nutarimas neprieštarauja Konstitucijai, taip pat Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymo bei Vietos savivaldos įstatymo nuostatomis, svarbu nustatyti, ar buvo įvykdyti įstatymuose ir Vyriausybės nutarime nurodyti reikalavimai, t. y. ar buvo Vyriausybės nustatyta tvarka atlikta gyventojų apklausa, ar ne, ar jos rezultatai buvo įvertinti, ar ne, ar Vyriausybė ir (arba) jos įgaliota institucija prašė savivaldybių tarybų

siūlymų dėl savivaldybių teritorijų ribų keitimo ir juos įvertino, ar ne. Minėtoje byloje Konstitucinis Teismas konstatavo, kad vietos gyventojų apklausa pagal Vyriausybės nutarimu patvirtintą tvarką nebuvo atlikta. Taigi nebuvo įvykdytas Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymo nustatytas reikalavimas, kad Vyriausybės įgaliota institucija, rengdama išvadą dėl teritorijos administracinių vienetų steigimo, jų ribų nustatymo ar keitimo, turi pateikti Vyriausybei vietos gyventojų apklausos rezultatus. Vien šio reikalavimo neįvykdymas yra pakankamas pagrindas pripažinti, kad ginčijamas Vyriausybės nutarimas pagal jo priėmimo tvarką prieštarauja Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymui. Atsižvelgdamas į nurodytus argumentus, Konstitucinis Teismas pripažino ginčijamą Vyriausybės nutarimą, kuriuo Seimui buvo teikiamas Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymo pakeitimo įstatymo projektas, pagal jo priėmimo tvarką prieštaraujančiu Konstitucijai [21].

Iš minėto Konstitucinio Teismo nutarimo matyti ir tai, kad sprendžiamas, ar Vyriausybės nutarimas neprieštarauja Konstitucijai ir įstatymams, Konstitucinis Teismas kartais *tiria ne tik Vyriausybės nutarimo turinį, nutarimo priėmimo, paskelbimo ir įsigaliojimo tvarką, bet ir tai, ar buvo atlikti konkretūs veiksmai, kurie pagal įstatymus arba Vyriausybės anksčiau priimtus ir galiojančius nutarimus turėjo būti atlikti prieš priimant Vyriausybės nutarimą, kuris yra ginčijamas.*

Minėta, kad pagal Konstitucijos 105 straipsnį Konstitucinis Teismas turi įgaliojimus tirti, ar poįstatyminiai aktai neprieštarauja Konstitucijai ir įstatymams. Tais atvejais, kai pareiškėjas prašo Konstitucinio Teismo ištirti, ar poįstatyminis aktas neprieštarauja pareiškėjo nurodytam įstatymui ir Konstitucijai, Konstitucinis Teismas visų pirma tiria, ar poįstatyminis aktas neprieštarauja Konstitucijai. Pažymėtina, kad konstatavęs, jog ginčijamas poįstatyminis aktas prieštarauja Konstitucijai, Konstitucinis Teismas neretai apsiriboja atliktu tyrimu ir nurodo, kad konstatavus poįstatyminio teisės akto (jo dalies) prieštaravimą Konstitucijai Konstitucinis Teismas netirs, ar poįstatyminis aktas neprieštarauja įstatymui [22]. Teiginys, jog konstatavus poįstatyminio teisės akto prieštaravimą Konstitucijai nebus tiriama jo atitiktis įstatymui, kartais daromas su išlyga, kad Konstitucinis Teismas tokio tyrimo neatliks „šiuo atveju“ ar „šioje byloje“ [23]. Taip Konstitucinis Teismas lyg pabrėžia, kad šioje jo nagrinėjamoje byloje poįstatyminio akto atitiktis įstatymui tyrimas yra nebūtinai, nes poįstatyminis aktas jau yra pripažintas prieštaraujančiu Konstitucijai. Kita vertus, nurodydamas, kad poįstatyminio akto atitiktis įstatymui nebus tiriama „šiuo atveju“ arba „šioje byloje“, Konstitucinis Teismas lyg pažymi, kad kitu atveju arba kitoje byloje poįstatyminio teisės akto atitiktis įstatymui galės būti tiriama. Suprantama, įgaliojimus tirti, ar poįstatyminis teisės aktas neprieštarauja įstatymui, Konstitucinis Teismas turi pagal Konstituciją, todėl šių įgaliojimų įgyvendinimas nepriklauso nuo to, ar Konstitucinio Teismo nutarime yra ar nėra padaryta minėta išlyga. Tačiau tokia išlyga turi ir kitą paskirtį – ja lyg yra atkreipiamas teisės aktą išleidusio subjekto dėmesys į tai, kad jis pats turėtų įvertinti ir kitas ginčijamo teisės akto nuostatas, kurių Konstitucinis Teismas netyrė, tačiau kurių konstitucingumu galbūt yra pagrindas abejoti atsižvelgiant į Konstitucinio Teismo nutarimo motyvuojamoje dalyje pateiktą Konstitucijos nuostatų sampratą, į Konstitucinio Teismo argumentus ir motyvus, kuriais yra grindžiamas jo nutarimas. Kartu tokia išlyga lyg norima apsidrausti nuo ateityje galimų priekaištų Konstituciniam Teismui, jeigu jis pagal naują pareiškėjo prašymą ir kitu pareiškėjo nurodytu aspektu nutartų tirti to poįstatyminio teisės akto atitiktį įstatymui, kurio netyrė anksčiau išnagrinėtoje byloje.

Konstitucinio Teismo jurisprudencija rodo, kad Konstitucinis Teismas tiria, ar poįstatyminis teisės aktas neprieštarauja Konstitucijai ir įstatymams pagal turinį, reguliavimo apimtį, pagal formą, taip pat Konstitucijoje ir įstatymuose nustatytą priėmimo, pasirašymo, paskelbimo ir įsigaliojimo tvarką.

Išvados

1. Poįstatyminis teisės aktas gali prieštarauti Konstitucijai ir įstatymams pagal normų turinį, reguliavimo apimtį, pagal formą, taip pat Konstitucijoje ir įstatymuose nustatytą priėmimo, pasirašymo, paskelbimo ir įsigaliojimo tvarką.

2. Poįstatyminiame teisės akte įtvirtintos teisės normos savo turiniu negali konkuruoti su įstatyme nustatytais normomis.

3. Jeigu susidaro tokia teisinė situacija, kai anksčiau priimtas poįstatyminis teisės aktas neatitinka vėliau priimto įstatymo, tokį poįstatyminį teisės aktą priėmusiems valstybės institucijoms kyla pareiga pakeisti bei papildyti savo anksčiau priimtus poįstatyminius teisės aktus, kad jie atitiktų vėliau priimtą įstatymą, arba panaikinti savo anksčiau priimtus poįstatyminius teisės aktus, jeigu juose nustatytos teisės normos prieštarauja įstatymo normoms.

4. Konstitucijos neatitiktų ir tokie poįstatyminiai teisės aktai, kuriuose būtų nustatytos tokios įstatymo normomis nepagrįstos teisės normos, jeigu pagal Konstituciją atitinkami santykiai yra reguliuojami įstatymais. Vyriausybė savo nutarimais negali išplėsti jai įstatymais bei Seimo nutarimais nustatytos kompetencijos.

5. Įstatymuose vartojama formuluotė „Vyriausybės nustatyta tvarka“ reiškia, kad būtent pati Vyriausybė, o ne kuris nors kitas subjektas ir turi nustatyti atitinkamą tvarką. Vyriausybė savo nutarimu negali perleisti jai įstatymo nustatytų įgaliojimų kuriai nors kitai valstybės institucijai.

6. Visa tai, ką Vyriausybė daro įgyvendindama Konstitucijoje bei įstatymuose jai nustatytą kompetenciją, yra valstybės valdymo reikalų sprendimas. Vyriausybė valstybės valdymo reikalus gali spręsti priimdama Vyriausybės nutarimus; valstybės valdymo reikalai negali būti sprendžiami Vyriausybei priimant kitos rūšies teisės aktą.

7. Galioja tik paskelbti poįstatyminiai teisės aktai, jų galia nukreipiama į ateitį. Poįstatyminis teisės aktas, skirtas įstatymui įgyvendinti, negali įsigaliooti anksčiau, negu įsigalioja pats įstatymas, tokiu poįstatyminiu teisės aktu negalima įgyvendinti dar neįsigaliojusio įstatymo normų.

NUORODOS

1. **Konstitucinio Teismo** 1994 m. sausio 19 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos 1993 m. birželio 17 d. Seimo nutarimo „Dėl žemės reformos pagrindinių krypčių“ atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // Valstybės žinios. 1994. Nr. 7–116.
2. **Konstitucinio Teismo** 1995 m. spalio 26 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ 10 straipsnio septintosios dalies nuostatos, taip pat dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994 m. sausio 26 d. nutarimo Nr. 55 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. lapkričio 15 d. nutarimu Nr. 470 patvirtintos Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ įgyvendinimo tvarkos dalinio pakeitimo“ 1.2 punkto nuostatos, 2.1 punkto ir jo 1, 2 bei 3 papunkčių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // Valstybės žinios. 1995. Nr. 89–2007.
3. **Konstitucinio Teismo** 1994 m. liepos 15 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1993 m. gegužės 17 d. nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. lapkričio 15 d. nutarimo Nr. 470 „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ įgyvendinimo“ dalinio pakeitimo“ 2.2 punkto atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsniui ir Lietuvos Respublikos įstatymui „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ // Valstybės žinios. 1994. Nr. 56–1103.
4. **Konstitucinio Teismo** 2000 m. kovo 15 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 m. gegužės 9 d. nutarimo Nr. 546 „Dėl pridėtinės vertės mokesčio“ 1.14 papunkčio atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymo 15 bei 16 straipsniams ir Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos pagrindų įstatymo 4 straipsnio 4 daliai bei 9 straipsniui“ // Valstybės žinios. 2000. Nr. 23–585.
5. **Konstitucinio Teismo** 2001 m. lapkričio 29 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. liepos 22 d. posėdžio protokolą įrašyto Lietuvos Respublikos Vyriausybės sprendimo „Dėl kompanijos „Danisco Sugar“ A/S prašymo įsigyti cukraus pramonės įmonių akcijų“ atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir dėl Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos įsta-

- tymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos“ 3 bei 8 straipsnių nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // Valstybės žinios. 2001. Nr. 102–3636.
6. **Konstitucinio Teismo** 2001 m. gruodžio 18 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. rugpjūčio 27 d. nutarimo Nr. 942 „Dėl biudžetinių įstaigų ir organizacijų darbuotojų darbo apmokėjimo sąlygų dalinio pakeitimo“ 6 ir 7.2 punktų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos darbo sutarties įstatymo 22 straipsniui“ // Valstybės žinios. 2001. Nr. 107–3885.
 7. **Konstitucinio Teismo** 2000 m. kovo 15 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 m. gegužės 9 d. nutarimo Nr. 546 „Dėl pridėtinės vertės mokesčio“ 1.14 papunkčio atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymo 15 bei 16 straipsniams ir Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos pagrindų įstatymo 4 straipsnio 4 daliai bei 9 straipsniui“ // Valstybės žinios. 2000. Nr. 23–585.
 8. **Konstitucinio Teismo** 2001 m. balandžio 26 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1993 m. balandžio 20 d. nutarimu Nr. 276 patvirtintos Įmonių finansinių prievolių mokėjimo bankroto procedūrų metu tvarkos 1 punkto atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir 1992 m. rugsėjo 15 d. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo (su 1994 m. gegužės 19 d. pakeitimais ir papildymais) 6 straipsnio 7 dalies 2 punktui“ // Valstybės žinios. 2001. Nr. 37–1259.
 9. **Konstitucinio Teismo** 2001 m. spalio 30 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už išstarnautus metus gauti, nustatymo“ patvirtintų Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų 8 punkto atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos ir prokuratūros pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 4 daliai“ // Valstybės žinios. 2001. Nr. 93–3288.
 10. **Konstitucinio Teismo** 2000 m. balandžio 5 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1993 m. rugsėjo 30 d. nutarimu Nr. 731-19 „Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų sistemos operatyvinės veiklos nuostatų patvirtinimo“ patvirtintų „Lietuvos Respublikos vidaus reikalų sistemos operatyvinės veiklos nuostatų“ 4.7 papunkčio atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymo 7 straipsnio 3 dalies 7 punktui“ // Valstybės žinios. 2000. Nr. 30–840.
 11. **Konstitucinio Teismo** 1996 m. spalio 22 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. liepos 17 d. nutarimo Nr. 987 „Dėl valstybinės žemės sklypų ne žemės ūkio veiklai pardavimo ir nuomos“ atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai, taip pat Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 97, 98, 99 straipsniams ir Lietuvos Respublikos apskrities valdymo įstatymo 9 straipsnio 1 bei 3 punktais, 14 straipsnio pirmajai daliai ir 18 straipsniui“ // Valstybės žinios. 1996. Nr. 104–2385.
 12. **Konstitucinio Teismo** 2002 m. birželio 3 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1993 m. vasario 23 d. nutarimo Nr. 99 „Dėl atskaitymų valstybiniams keliams tiesti, taisyti ir prižiūrėti“ atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // Valstybės žinios. 2002. Nr. 55–2199.
 13. **Konstitucinio Teismo** 1999 m. birželio 3 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. gegužės 22 d. nutarimo Nr. 620 „Dėl buvusių Statybos ir urbanistikos ministerijos, Europos reikalų ministerijos, Ryšių ir informatikos ministerijos ir jų institucijų reorganizavimo tvarkos bei terminų“ atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymo 22 straipsnio 2 punktui, 29 straipsnio 2 daliai, Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 1 straipsniui ir Lietuvos Respublikos biudžetinių įstaigų įstatymo 4 straipsniui“ // Valstybės žinios. 1999. Nr. 50–1624.
 14. **Konstitucinio Teismo** 1997 m. birželio 17 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. rugpjūčio 31 d. nutarimo Nr. 1169-22 „Dėl specialaus Vyriausybės vertybinių popierių aukciono“ atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos valstybės išdo įstatymo 1 straipsnio antrajai daliai, Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymo 21 straipsnio 5 punktui ir Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos 1995 metų valstybės biudžeto ir atskaitymų į savivaldybių biudžetus normatyvų bei dotacijų patvirtinimo“ 4 straipsniui“ // Valstybės žinios. 1997. Nr. 58–1351.
 15. **Konstitucinio Teismo** 1999 m. spalio 6 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos telekomunikacijų įstatymo 8 straipsnio 1, 2 ir 3 dalių bei 16 straipsnio 7, 8 ir 9 dalių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // Valstybės žinios. 1999. Nr. 85–2548.
 16. **Konstitucinio Teismo** 2000 m. balandžio 5 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1993 m. rugsėjo 30 d. nutarimu Nr. 731-19 „Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų sistemos ope-

ratyvinės veiklos nuostatų patvirtinimo“ patvirtintų „Lietuvos Respublikos vidaus reikalų sistemos operatyvinės veiklos nuostatų“ 4.7 papunkčio atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymo 7 straipsnio 3 dalies 7 punktui“ // Valstybės žinios. 2000. Nr. 30–840.

17. **Konstitucinio Teismo** 1997 m. birželio 17 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. rugpjūčio 31 d. nutarimo Nr. 1169–22 „Dėl specialaus Vyriausybės vertybinių popierių aukciono“ atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos valstybės išdaro įstatymo 1 straipsnio antrajai daliai, Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymo 21 straipsnio 5 punktui ir Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos 1995 metų valstybės biudžeto ir atskaitymų į savivaldybių biudžetus normatyvų bei dotacijų patvirtinimo“ 4 straipsniui“ // Valstybės žinios. 1997. Nr. 58–1351.
18. **Konstitucinio Teismo** 2001 m. lapkričio 29 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. liepos 22 d. posėdžio protokolą įrašyto Lietuvos Respublikos Vyriausybės sprendimo „Dėl kompanijos „Danisco Sugar“ A/S prašymo įsigyti cukraus pramonės įmonių akcijų“ atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir dėl Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos“ 3 bei 8 straipsnių nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // Valstybės žinios. 2001. Nr. 102–3636.
19. **Konstitucinio Teismo** 1997 m. gegužės 29 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo 1996 m. gruodžio 5 d. nutarimo „Dėl Seimo nutarimo „Dėl Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos tarybos narių paskyrimo“ pripažinimo netekusiu galios ir Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos tarybos sudarymo“ atitikimo Konstitucijai“ // Valstybės žinios. 1997. Nr. 49–1173.
20. **Konstitucinio Teismo** 1998 m. kovo 25 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. liepos 18 d. nutarimo Nr. 777 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994 m. vasario 3 d. nutarimo nr. 77 „Dėl kainodaros reguliavimo“ dalinio pakeitimo ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimų, susijusių su šiluminės energijos, elektros energijos bei gamtinių dujų kainų nustatymu, dalinio pakeitimo bei pripažinimo netekusiais galios“ atitikimo Lietuvos Respublikos įstatymui „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos“ // Valstybės žinios. 1998. Nr. 29–784.
21. **Konstitucinio Teismo** 2001 m. birželio 28 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymo 4, 14 straipsnių papildymo ir 5 straipsnio pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymo 4, 14 straipsnių papildymo ir 5 straipsnio pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, taip pat dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. lapkričio 29 d. nutarimo Nr. 1307 „Dėl Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymo 4 ir 5 straipsnių pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymo 4 ir 5 straipsnių pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo projektų“ atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymo (1999 m. gegužės 4 d. redakcija) 7 bei 13 straipsniams ir Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo (1998 m. lapkričio 17 d. redakcija) 15 straipsnio 30 punktui“ // Valstybės žinios. 2001. Nr. 56–1997.
22. Žr., pavyzdžiui, **Konstitucinio Teismo** 2000 m. vasario 10 d. nutarimą „Dėl Lietuvos Respublikos valstybinių pensijų įstatymo 11 straipsnio 4 dalies, Lietuvos Respublikos asmenų, nukentėjusių nuo 1939-1990 metų okupacijų, teisinio statuso įstatymo 8 straipsnio 3 dalies 2 punkto atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. liepos 3 d. nutarimu Nr. 829 „Dėl 1939-1990 metų okupacijų represinių struktūrų, tarnybų ir pareigų, kurias ėjusiems asmenims neskiriamos nukentėjusiųjų asmenų valstybinės pensijos, sąrašo patvirtinimo“ patvirtinto sąrašo „1939-1990 metų okupacijų represinės struktūros, tarnybos ir pareigos, kurias ėjusiems asmenims neskiriamos nukentėjusiųjų asmenų valstybinės pensijos“ 9 bei 12 punktų atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos valstybinių pensijų įstatymo 11 straipsnio 4 daliai“ // Valstybės žinios. 2000. Nr. 14–370.
23. Žr., pavyzdžiui, **Konstitucinio Teismo** 1999 m. birželio 3 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. gegužės 22 d. nutarimo Nr. 620 „Dėl buvusių Statybos ir urbanistikos ministerijos, Europos reikalų ministerijos, Ryšių ir informatikos ministerijos ir jų institucijų reorganizavimo tvarkos bei terminų“ atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymo 22 straipsnio 2 punktui, 29 straipsnio 2 daliai, Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 1 straipsniui ir Lietuvos Respublikos biudžetinių įstaigų įstatymo 4 straipsniui“ // Valstybės žinios. 1999. Nr. 50–1624.

The Substatutory Legal Act in the Constitutional Court Rulings

Dr. Vytautas Sinkevičius

Law University of Lithuania

SUMMARY

The article discloses the definition of the substatutory legal act in the rulings of the Constitutional Court, analyses the reasons for recognising these acts as contradicting the Constitution and laws, presents arguments and motives of the Constitutional Court.

So far the Constitutional Court has mainly investigated the compliance of the Government resolutions with the Constitution and laws, therefore, the basic attention is paid to the constitutionality of these substatutory acts, alongside considering the problems of the compliance of the Seimas resolutions with the Constitution and laws.

A substatutory legal act may be in conflict with the Constitution and laws according to the contents of norms, scope of regulation, the form, as well as the procedure of adoption, signing, promulgation and coming into force established by the Constitution and laws.

Legal norms established by the substatutory legal act may not compete in their contents with the norms established by the law. Substatutory legal acts are recognised as contradicting the Constitution and laws in most cases because they establish different legal norms from those established by laws, and because legal norms established by substatutory acts compete in their contents with norms established by laws.

If there exists such a legal situation when the earlier adopted substatutory legal act is not in compliance with the later adopted law, the state institution which adopted such a substatutory legal act has the duty to amend and supplement its previously adopted legal acts so that they would be in compliance with the later adopted law or to abolish its previously adopted substatutory legal acts if legal norms established therein are in conflict with norms of the law.

Substatutory legal acts establishing legal norms not based on those of law would be also inconsistent with the Constitution if, according to the Constitution, the respective relationships should be regulated by law. The Government may not broaden by its resolutions the competence established to it by laws and resolutions of the Seimas.

The wording “in a manner prescribed by the Government” employed in the laws means that only the Government itself, and not any other entity, must establish that procedure. The Government may not, by its resolution, delegate the powers established for it by the law to another public institution.

Only published substatutory legal acts are effective, their power is prospective. A substatutory legal act, designated to implement a law, may not come into force before the law itself becomes effective. Such a substatutory legal act may not implement provisions of a law which is not valid yet.

